

Justitiekanslern
Box 2308
103 17 STOCKHOLM

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Marie Stern Wärn
08-563 087 15
marie.stern.warn@hsv.se
YTTRANDE
2009-03-31
Reg.nr 13-962-09

Skadeståndsanspråk mot staten

Ert dnr 1067-09-40

NN har hos Justitiekanslern (JK) begärt skadestånd av staten. Justitiekanslern har anmodat Högskoleverket att yttra sig.

Bakgrund

Högskoleverket ger kanslistöd åt Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH). Till grund för de följande uppgifterna ligger NNs och andra klagandes akter hos ÖNH samt den kunskap som finns om ärendehandläggningen hos ÖNH som finns på Högskoleverket.

Försvårshögskolan inrättades som en högskola under Utbildningsdepartementet den 1 januari 2008. Därmed blev Försvårshögskolans beslut om behörighet till högskolans utbildningar möjliga att överklaga till ÖNH.

NN sökte inför höstterminen 2008 till tre olika profiler på officersprogrammet, 180 högskolepoäng, vid Försvårshögskolan. Högskolan förklarade i ett beslut att han inte uppfyllde det särskilda behörighetskravet om godkänt resultat på lämplighetsprovet för tillträde till programmen. Högskolan medgav inte heller undantag från behörighetskraven. NN överklagade beslutet till ÖNH. Av handlingarna i akten framgår att NNs överklagande kom in till Försvårshögskolan den 11 augusti 2008. Den 29 augusti 2008 kom ärendet in till ÖNH.

Under juli och augusti 2008 kom det in tio överklaganden som rörde officersprogrammet till ÖNH, ett av dessa från NN. Samtliga klagande hade förklarats som obehöriga på samma grund som NN.

Ett av dessa överklaganden – det först inkomna – behandlades vid ÖNH:s sammanträde den 12 september 2008, då det bordlades i avvaktan på ytterligare utredning. Vid nämndens sammanträde den 17 oktober 2008, fattades ett beslut i ärendet. ÖNH fann i sitt beslut att behörighetskravet om godkänt resultat på lämplighetsprovet inte var förenligt med högskoleförordningens bestämmelser. Då den klagande i övrigt uppfyllde behörighetsvillkoren bifölls överklagandet (se bilagt beslut reg.nr 33-2076-08).

Övriga nio ärenden behandlades vid ett sammanträde med nämndens ordförande den 21 oktober 2008 och besluten i ärendena meddelades den 27

oktober 2008. Samtliga överklaganden som rörde officersprogrammet bifölls, däribland NNs.

Av JK:s akt framgår att Försvarshögskolan i ett brev den 3 december 2008 erbjöd NN plats på officersprogrammet med krigsvetenskaplig profil höstterminen 2009. Såvitt framgår av ärendet har NN tackat ja till platsen.

Tillämpliga regler

Av 5 kap. 4 § förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan framgår att Försvarshögskolan får meddela föreskrifter om den särskilda behörighet som behövs för att bli antagen till utbildning som leder till officersexamen.

Vidare framgår av 5 kap. 5 § samma förordning att för tillträde till utbildning som leder till officersexamen gäller i övrigt 7 kap. 1-8, 12, 13, 17, 18, 19-23 §§ högskoleförordningen (1993:100).

Enligt 7 kap. 8 § högskoleförordningen ska de krav på särskild behörighet som ställs vara helt nödvändiga för att studenten skall kunna tillgodogöra sig utbildningen. Kraven får avse

1. kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolans nationella eller specialutformade program eller motsvarande kunskaper, och
2. andra villkor som betingas av utbildningen eller är av betydelse för det yrkesområde som utbildningen förbereder för.

Särskild behörighet har också den som genom en svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Bedömning

Staten ska enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207) ersätta bl.a. ren förmögenhetsskada som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning. Begreppet myndighetsutövning avser beslut och åtgärder från det allmännas sida som är ett uttryck för samhällets rätt att utöva makt mot medborgarna. Karaktäristiskt är att den enskilde står i ett beroendeförhållande till myndigheten.

Vidare kan skadestånd för ideell skada (lidande och kränkning) som någon har drabbats av till följd av att hon eller han utsatts för vissa typiskt sätt integritetskränkande brott ersättas enligt 3 kap. 2 § 2 jämförd med 2 kap. 3 § skadeståndslagen.

Högskoleverket anser att antagning till högskoleutbildning är en sådan åtgärd som måste anses vidtagen vid myndighetsutövning.

Beslut eller åtgärder som grundas på en ifrågasatt felaktig rättstillämpning torde endast i undantagsfall vara så uppenbart oriktiga att man kan tala om fel eller försummelse i skadeståndslagens mening. För att ett skadeståndsgrundande fel från en myndighets eller en domstols sida ska anses föreligga vid rättstillämpning ska

det också vara fråga om påtagliga felbedömningar (jfr Bertil Bengtsson, Det allmännas skadeståndsansvar II, s. 75 ff). Enbart den omständigheten att en myndighets beslut har upphävts av en domstol innebär inte att myndigheten ska anses ha gjort sig skyldig till fel eller försummelser i skadeståndslagens mening (jfr. NJA 1994 s.654 och 2003 s. 285).

Beslut i ärenden om antagning fattas inom ÖNH normalt av ordföranden eller av huvudföredraganden eller föredraganden efter särskild delegation (se bifogad arbetsordning för ÖNH). När det gäller överklagandena som rörde officersprogrammet hade inget överklagande tidigare prövats av nämnden. Inte heller hade det särskilda behörighetskravet om lämplighetsprövning varit föremål för prövning. Av arbetsordningen för ÖNH framgår att nämnden fattar beslut i ärenden som innefattar frågor av principiell betydelse för rättstillämpningen eller som annars är av det slaget att de behöver prövas av nämnden. Ett av överklagandena behandlades därför av nämnden och beslut i de övriga ärendena fattades av nämndens ordförande.

Mot denna bakgrund konstaterar verket att det tidigare inte har funnits någon praxis vid ÖNH i den typ av fråga som prövats i det aktuella ärendet. För att skadeståndsgrundande oaktsamhet ska anses föreligga vid rättstillämpning krävs enligt praxis att en uppenbart oriktig bedömning har gjorts. Högskoleverket anser att det inte av ärendet framgår att Försvarshögskolans bedömning i behörighetsfrågan har innefattat en sådan felaktig rättstillämpning som utgör fel eller försummelse enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen. Högskoleverket avstyrker därför NNs yrkande om skadestånd på denna grund.

NN har även yrkat skadestånd enligt 3 kap. 2 § 2 jämförd med 2 kap. 3 § skadeståndslagen. Enligt Högskoleverkets bedömning kan vad NN åberopat inte anses utgöra ett sådant brott att förutsättningarna för ersättningsansvar för kränkning är uppfyllda.

Då verket har funnit att det inte föreligger någon skadeståndsskyldighet för staten finner verket inte anledning att ta ställning till de begärda skadeståndsbeloppen.

Beslut i detta ärende har fattats av universitetskanslern i närvaro av huvudsekreteraren Lena Adamson, informationschefen Eva Ferndahl och chefsjuristen Eva Westberg efter föredragning av verksjuristen Marie Stern Wärn.

Anders Flodström

Marie Stern Wärn

Bilagor:

Överklagandenämndens beslut i ärendet 33-2076-08

Arbetsordning för Överklagandenämnden